



Európska únia
Európsky sociálny fond



pr **aktik**

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“



Svet je rôznorodý

Podpora a rozvoj výchovy k občianstvu a multikulturalite cez zážitok

Ľuboš Marcinek

NEFORMÁLNE VZDELÁVANIE



OBSAH

ÚVOD	3
1 KAPITOLA	4
1.1 Prešovský kraj – kraj mládeže	4
1.2 Regionálna a lokálna mládežnícka politika – a to je čo?	5
1.3 Participácia mládeže na živote obce, mesta, kraja	6
2 KAPITOLA	9
2.1 Svet je rôznorodý – a čo Prešovský kraj?	9
2.2 Národný projekt PRAKTIK	10
2.3 Expertná činnosť a metodiky	12
3 KAPITOLA	16
3.1 Tematické centrum mládeže pre Prešovský kraj a jeho úloha	16

ÚVOD

Možnosť ako prispieť k výraznejšej motivácii mládeže participovať na živote svojej komunity, školy, obce, mesta, regiónu je jej priame zapojenie do prípravy a realizácie projektov, ktorých cieľová skupina sú práve samotní mladí ľudia.

Je síce pravdou, že v súčasnosti nie je mnoho mladých ľudí ochotných zapájať sa aj do aktivít, ktoré sú nad rámec ich povinností stredoškolského resp. vysokoškolského štúdia. Ale práve ten mladý človek, ktorý absolvoval okrem formálneho aj neformálne vzdelávanie, vďaka ktorému si rozvinul tzv. mäkké zručnosti, má väčší predpoklad na lepšie uplatnenie sa v praxi. Aj prostredníctvom dobrovoľného angažovania sa v nejakej mládežníckej organizácii získava schopnosť pracovať v tíme, komunikovať, byť empatický, prezentovať, či rozprávať pred publikom.

Publikácia „Svet je rôznorodý“ je určená nielen aktívnym mladým ľuďom, členom mládežníckych občianskych združení, neformálnych mládežníckych skupín, žiackych školských rád, obecných rád mládeže či mládežníckych parlamentov, ale aj pracovníkom s mládežou a širokej verejnosti.

Ambíciou tejto brožúry je priblížiť problematiku regionálnej a lokálnej mládežníckej politiky, poukázať na príklady pozitívnej praxe, predstaviť rôznorodosť Prešovského kraja, ako aj Národný projekt PRAKTIK – Praktické zručnosti cez neformálne vzdelávanie v práci s mládežou a Tematické centrum mládeže pre Prešovský kraj.

1 KAPITOLA

1.1 Prešovský kraj – kraj mládeže

Prešovský kraj sa rozprestiera na severovýchode Slovenskej republiky. Severná hranica kraja je zároveň štátnou hranicou s Poľskou republikou, na východe hraničí s Ukrajinou, na juhu s Košickým krajom, na juhozápade susedí s Banskobystrickým krajom a západným susedom je Žilinský kraj.



Okresy Prešovského samosprávneho kraja / Zdroj: Free images/pictures databáza

Administratívne sa Prešovský kraj delí na 13 okresov: Poprad, Levoča, Kežmarok, Stará Ľubovňa, Sabinov, Prešov, Bardejov, Svidník, Stropkov, Vranov nad Topľou, Humenné, Medzilaborce a Snina. V kraji je 666 obcí, z toho 23 so štatútom mesta.

Najsevernejší bod kraja sa nachádza v katastri obce Becherov, najjužnejší v obci Sečovská Polianka, najzápadnejší v obci Vysoké Tatry a najvýchodnejší bod, ktorý je zároveň najvýchodnejším bodom Slovenska, sa nachádza v obci Nová Sedlica. Najvyšším bodom kraja, ktorý je taktiež najvyšším bodom Slovenska, je Gerlachovský štít (2 655 m nad morom), najnižšie položené miesto je pri výtoku rieky Ondava z kraja v katastri obce Nižný Hrušov (105 m nad morom). Relatívny výškový rozdiel predstavuje 2 550 m.

Prešovský kraj je rozlohou druhý najväčší kraj na Slovensku, zaberá 8 974 km² (18,3 % rozlohy SR). Počtom obyvateľstva sa radí na prvé miesto s počtom obyvateľov 814 527 obyvateľov (15,1 % obyvateľstva SR)¹. Priemerným vekom (36,94 rokov) patrí Prešovský kraj k najmladším krajom v Slovenskej republike. Žije v ňom 42,7 % obyvateľov vo veku do 30 rokov, čím mu právom patrí prívlastok kraj mládeže.

1.2 Regionálna a lokálna mládežnícka politika – a to je čo?

Mládežnícka politika je taká politika samosprávneho kraja alebo obce, ktorá sa zameriava na mládež a prijíma opatrenia, týkajúce sa rôznych oblastí života mládeže.

Mládežnícka politika je súhrnom aktivít, ktorých cieľom je zapojenie mladých ľudí do konzultácií o všetkých témach života kraja alebo obce priamo alebo nepriamo dotýkajúcich sa života mládeže.

Je to proces vytvárania podmienok, ktoré zabezpečujú efektívnu spoluúčasť mladých ľudí na živote svojho kraja, mesta, obce.

Regionálna a lokálna mládežnícka politika má komplexný charakter a zahŕňa väčšinu sektorových politík (sociálne zabezpečenie, zamestnanosť, vzdelávanie, voľný čas a kultúra, bývanie, životné prostredie, zdravie a životný štýl, či mobilita mládeže a ďalšie).



Mládež – „neviditeľná“ skupina? / Autor Ľuboš Marcinek

Čo nám hovorí zákon o podpore práce s mládežou?

Od 1. septembra 2008 nadobudol na Slovensku účinnosť Zákon o podpore práce s mládežou.²

Tento zákon upravuje podporu práce s mládežou, financovanie práce s mládežou, akreditáciu vzdelávacích zariadení v oblasti práce s mládežou, ako aj dobrovoľnícku službu v oblasti práce s mládežou. Do prijatia tohto zákona právny poriadok Slovenskej republiky nepoznal pojem mládež. Právne boli definované iba príbuzné pojmy – dieťa, maloletý a mladistvý. Tento zákon definuje pojmy mládežník, mládež, mladý vedúci, mládežnícky vedúci a pracovník s mládežou. Mládež, je podľa tohto zákona skupina najmenej troch mládežníkov, pričom mládežník je osoba, ktorá dovŕšila vek najviac 30 rokov.

Zákon o podpore práce s mládežou hovorí aj o tom, že obec na úseku starostlivosti o mládež, okrem iného podporuje organizovanie práce s mládežou, utvára podmienky na rozvoj práce s mládežou, podporuje iniciatívy v rámci práce s mládežou, podporuje zapojenie mládeže do dobrovoľníckej služby, podporuje spoluúčasť mládeže.

Obce prebrali starostlivosť o mládež na svojom území v rámci originálnych kompetencií od štátu v procese presunu štátnej správy na samosprávy od roku 2000.

Podľa uvedeného zákona vyšší územný celok na úseku starostlivosti o mládež rozpracúva koncepciu rozvoja práce s mládežou a v súlade s ňou sa napr. podieľa na získavaní a analýze informácií o mládeži vo svojej pôsobnosti, či na neformálnom vzdelávaní v oblasti práce s mládežou, taktiež podporuje informačné a poradenské služby pre mládež.

² Zákon č. 282 z 2. júla 2008 o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Úrad Prešovského samosprávneho kraja nemá samostatný odbor resp. aspoň oddelenie mládeže a z 13-tich okresných miest má šesť mestských úradov v názve odboru, oddelenia resp. referátu uvedenú aj mládež.

Prešovský samosprávny kraj (PSK) a mnohé jeho mestá a obce nemajú zatiaľ vytvorený samostatný dokument, ktorý by komplexne zahŕňal oblasti mládežníckej politiky na určité obdobie.

Povzbudením je určite vznik pracovnej skupiny v roku 2013, vytvorenej pod koordináciou Odboru školstva Úradu PSK a Rady mládeže Prešovského kraja, ktorej ambíciou bolo vytvoriť návrh Stratégie PSK pre mládež na roky 2015 – 2020. Hlavným cieľom Stratégie je zlepšiť kvalitu života mladých ľudí na území Prešovského kraja, prostredníctvom iniciovania prijatia konkrétnych opatrení.

1.3 Participácia mládeže na živote obce, mesta, kraja

V preambule európskej charty o participácii mládeže na miestnom a regionálnom živote³ sa uvádza, že aktívna účasť mladých ľudí na rozhodovaní a činnosti na miestnej úrovni je dôležitá, ak sme za budovanie viac demokratickej, širokej a prosperujúcej spoločnosti.

Miestne a regionálne samosprávy, ako orgány najbližšie k mladému človeku, majú zohrávať veľmi dôležitú úlohu v podporovaní zapojenia mládeže. Tým si môžu samosprávy zabezpečiť, že mladí ľudia nebudú iba počuť a učiť sa o demokracii a občianstve, ale budú mať možnosť ich aj uplatňovať.

Mladí ľudia majú právo a mali by mať aj možnosť skutočne sa vyjadriť k prijímaniu rozhodnutí na miestnej a regionálnej úrovni, ktoré ovplyvňujú ich život. Samosprávy by mali zabezpečiť, aby všetky oblasti, v ktorých pôsobia, zohľadňovali potreby a názory mládeže. Toto by sa malo diať na základe spolupráce a konzultácií s mladými ľuďmi, napr. prostredníctvom ich účasti v komisiách, vytvorených pri miestnych a regionálnych zastupiteľstvách.

Jeden zo základných cieľov demokratickej spoločnosti by mala byť snaha motivovať mladých ľudí k väčšiemu záujmu o dianie na území svojej obce, mesta, kraja. Podpora mládeže v rozvoji sociálnych zručností,



ktoré si môžu reálne vyskúšať v komunikácii s predstaviteľmi samosprávy vedie k podpore a rozvoju výchovy mladých ľudí k aktívnemu občianstvu. Ide predovšetkým o komunikačné a prezentačné schopnosti, umenie vedieť asertívne riešiť problémové situácie, tímovú prácu a pod.

*Mladí aktívni Topolovčania
/ Autor Lenka Čuchtová*

Obecné rady mládeže, mestské mládežnícke parlamenty – príklady pozitívnej praxe

Mladí ľudia sú dlhodobo vnímaní ako spoločenská skupina, spôsobujúca problémy, ktoré je potrebné riešiť a nie ako potenciálny zdroj možných riešení. Výsledkom je nedôvera starších k schopnostiam mladých ľudí. Pričom mládež disponuje množstvom energie, entuziazmu a zánietenia.

Tento potenciál mladých ľudí sa žiaľ v dôsledku nedostatočných možností, príležitostí a informácií u mnohých prejaví skôr v tendencii tráviť voľný čas neefektívne (nesprávne využívanie internetu, užívanie návykových látok ako sú alkohol, cigarety).

Dôvodom nízkej participácie mládeže na živote svojej obce, mesta, kraja nie je určite len nezájem zo strany samospráv, ale predovšetkým pasivita mládeže. Mnohí mladí ľudia sa len minimálne zaujímajú o dianie vo svojej obci, meste, kraji. Často krát neveria tomu, že môžu reálne niečo zmeniť a ovplyvniť.

Dôležité je, aby mladí ľudia neostávali pasívni. Aby nielen rozprávali o tom, čo všetko treba v ich obci, meste, kraji v oblasti mládežníckej politiky zmeniť, ale keď sa im ponúkne táto možnosť, aby ju skutočne aj využili.

Jednou z možností, aby boli mladí ľudia v obci, meste, kraji vypočutí je vytvorenie obecnej rady mládeže resp. mestského mládežníckeho parlamentu, či krajského parlamentu mládeže⁴.

Cieľom ich vytvorenia je sprostredkovať mladým ľuďom skúsenosti, ktoré im umožnia aktívne participovať na živote svojej obce, mesta, kraja a vychovať z nich aktívnych občanov.

Obecná rada mládeže/mestský mládežnícky parlament:

- tvorí „strechu“ neformálnych mládežníckych skupín, občianskych združení, či iných organizácii vyvíjajúcich aktivity pre deti a mládež na území danej obce, mesta,
- je mládežnícky samosprávny orgán obce, ktorý pozostáva z mladých ľudí a osoby zodpovednej za problematiku mládeže (koordinátor, tuteur, supervízor),
- funguje ako poradný orgán starostu obce/primátora mesta,
- predstavuje diskusné fórum, kde mladí ľudia verejne diskutujú o problémoch a o návrhoch na ich riešenie.

Obecná rada mládeže/mestský mládežnícky parlament môže:

- byť komunikačným „kanálom“, „spojkou“ medzi mladými občanmi obce/mesta a starostom/primátorom,
- vystupovať ako jednotný orgán mládeže vo vzťahu k vedeniu obce/mesta,
- diskutovať (s mladými, starostom/primátorom, poslancami obecného zastupiteľstva/mestského zastupiteľstva) o dôležitých veciach, ktoré chcú mladí ľudia v obci/meste zmeniť,
- vyjadrovať sa k podstatným otázkam, návrhom a opatreniam obce/mesta v oblasti života mladých ľudí,
- zisťovať potreby, túžby, problémy mladých v obci/meste a navrhovať ich riešenia, predkladať ich starostovi/primátorovi a vedeniu obce/mesta,
- podieľať sa na realizácii projektov a ich vyhodnocovaní a aktívne spolupracovať so samosprávou,
- organizovať vlastné aktivity podľa záujmu, schopností a možností mladých ľudí.

⁴ Ide o reprezentatívny orgán mládeže vo vzťahu k starostovi obce/primátorovi mesta/predsedomi samosprávneho kraja a poslancom obecného/mestského zastupiteľstva/zastupiteľstva samosprávneho kraja.

Aj na území Prešovského kraja sa nájdu pozitívne vzory aktívnej mládeže. Sú to práve členovia mestských mládežníckych parlamentov alebo obecných rád mládeže, predstavujúci zanietenejších mladých ľudí, ktorí sa snažia získavať a rozširovať si znalosti z oblasti mládežníckej politiky a aktívne participovať na miestnom živote.

Stredoškolský parlament Prešovského samosprávneho kraja (SP PSK):

- predstavuje pozitívny nástroj participácie mládeže na živote kraja,
- jeho hlavným cieľom je reprezentovať žiakov stredných škôl vo vzťahu k predsedovi a zastupiteľstvu samosprávneho kraja.

Rada mládeže Prešovského kraja (RMPK)

Prešovský samosprávny kraj nemá vytvorenú samostatnú inštitúciu, ktorej hlavným poslaním by bolo realizovať tvorbu a napĺňanie mládežníckej politiky na regionálnej a miestnej úrovni. Túto úlohu na seba prevzalo občianske združenie Rada mládeže Prešovského kraja (RMPK).



Ukážka neformálneho vzdelávania stredoškôľakov / Autor Soňa Štefaničková

RMPK tvorí:

- sieť detských a mládežníckych organizácií, obecných rád mládeže, mestských mládežníckych parlamentov a neformálnych mládežníckych skupín pôsobiacich na území Prešovského samosprávneho kraja,
- predstavuje štruktúru mládeže, ktorá zastupuje, presadzuje a obhajuje jej záujmy na úrovni samosprávneho kraja.

Aktivizácia a motivácia mladých ľudí k väčšej spoluúčasti na miestnom a regionálnom živote je jedna zo základných prioritných úloh vzdelávacích projektov, ktoré RMPK, realizuje formou neformálneho vzdelávania.

„Samo sa to oš nespraví!“

Cieľom politiky mládeže je podpora samostatnosti mladých ľudí, ktorá je nevyhnutnou podmienkou ich aktívnej participácie na rozhodovacích procesoch.

Efektívna a reálna mládežnícka politika na úrovni obce, mesta, kraja sa nedá sformulovať bez zapojenia mladých ľudí do procesu jej tvorby a realizácie.

V jednej známej pesničke sa spieva, „...sme tu my a naše mesto“⁵. V trochu pozmenenej podobe môžeme povedať, že sme tu my a naša mládež, tak jej dajme šancu prejsť sa a vložme do nej viac reálnej dôvery ako slovných útokov a pochybností.

2 KAPITOLA

2.1 Svet je rôznorodý – a čo Prešovský kraj?

Nielen svet, ale aj Prešovský kraj, čo sa týka skladby a vierovyznania obyvateľstva je rôznorodý. Svedčia o tom výsledky posledného sčítania obyvateľov v Slovenskej republike z roku 2011. Z celkového počtu obyvateľov Prešovského kraja je 18 % príslušníkov národnostných menšín, čo predstavuje celkovo 146 227 obyvateľov s inou ako slovenskou národnosťou. Celkovo 22,5 % obyvateľov kraja rozpráva iným materinským jazykom ako je jazyk slovenský. Prešovský kraj vedie v štatistických číslach, ktoré sa týkajú niektorých národnostných menšín. Najvyšší podiel obyvateľov s rómskou národnosťou v rámci Slovenska bol zaznamenaný v Prešovskom kraji (5,3 %).

V Prešovskom kraji bol zistený aj najvyšší podiel trvalo bývajúcich obyvateľov s rusínskou národnosťou (3,5 %). Svoje zastúpenie tu majú aj ukrajinská, česká, maďarská, poľská, nemecká, ruská, moravská, bulharská, židovská, chorvátska i srbská národnostná menšina.

Na území Prešovského kraja pôsobí jediné slovenské divadlo hrajúce v rusínskom jazyku (Divadlo Alexandra Duchnoviča v Prešove). Ako prvé svojho druhu na Slovensku, ešte v roku 1928 vzniklo v Prešove Židovské múzeum. Podobne majú na území Prešovského kraja svoje vlastné múzeum aj rusínska (SNM – Múzeum rusínskej kultúry v Prešove) a ukrajinská (SNM – Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku) národnostná menšina.

Svoje priority si drží Prešovský kraj aj v oblasti náboženského života. Účasť na náboženskom živote alebo vzťah k gréckokatolíckej cirkvi v rámci Slovenska deklaruje najvyšší podiel obyvateľov trvalo bývajúcich práve v Prešovskom kraji (14,1 %). Rovnako k pravoslávnej cirkvi sa hlási najviac obyvateľov s trvalým pobytom v tomto kraji (3,6 %). Najpočetnejšou cirkvou však aj Prešovskom kraji je Rímskokatolícka cirkev, vzťah k nej deklaruje 61,5 % obyvateľov kraja.

K Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania sa hlási 4,5 % obyvateľstva. Účasť na náboženskom živote z rôznych príčin si pri sčítaní obyvateľov v roku 2011 neuviedlo 9,6 % obyvateľov kraja.

Na 1 000 obyvateľov trvalo bývajúcich v Prešovskom kraji pripadá 615 rímskokatolíkov, 141 gréckokatolíkov, 55 bez vyznania, 45 evanjelikov augsburského vyznania a 36 pravoslávnych.

Prešovský kraj je známy svojimi historickými regiónmi – Spiš, Šariš, Zemplín, Zamagurie, ako aj ich jazykovými nárečiami – spišským, šarišským, zemplínskym, goralským a rusínskym jazykom.

Týmito nárečiami a jazykom dodnes rozprávajú mnohí ľudia v rámci Prešovského kraja žijúci nielen na vidieku, ale aj v mestách.

Zachovávanie kultúry, tradícií, folklóru, jazyka či nárečí národnostných menšín a etník žijúcich na území Prešovského kraja vytvára z neho priestor multikultúrneho prostredia na regionálnej úrovni.

2.2 Národný projekt PRAKTIK – Praktické zručnosti cez neformálne vzdelávanie v práci s mládežou

Prostredníctvom Národného projektu PRAKTIK sa budú na území Prešovského kraja neformálne vzdelávať pracovníci s mládežou a mládežnícki vedúci v téme Svet je rôznorodý. Táto téma rozvíja najmä oblasť podpory a rozvoja výchovy k občianstvu a multikulturalite prostredníctvom zážitkových aktivít pre deti a mládež.

Vznik Národného projektu PRAKTIK podnietili neustále narastajúce požiadavky priniesť viac inovatívnych prístupov a kreativity v neformálnom vzdelávaní. Kľúčovou je potreba lepšej prípravy mládeže na prechod zo školy do zamestnania, posilnenie sociálneho začlenenia a rovnosti príležitostí na trhu práce. Zároveň je potrebné rozvinúť kompetencie pracovníkov s mládežou, ktorých úloha je vo vzdelávaní a výchove mládeže nezastupiteľná.

Hlavným cieľom Národného projektu PRAKTIK je vytvoriť efektívny systém ďalšieho vzdelávania pracovníkov s mládežou a mládežníckych vedúcich a následne zabezpečiť realizáciu a šírenie inovatívnych zážitkových programov.

Cieľové skupiny Národného projektu PRAKTIK

Primárna cieľová skupina: mládežnícky vedúci a pracovník s mládežou

Mládežnícky vedúci je osoba nad 18 rokov, ktorá vykonáva prácu s mládežou dobrovoľne, napríklad študent alebo absolvent škôl vo veku 18 – 30 rokov, so špecifickým zreteľom na študentov a absolventov pedagogických odborov (napr. animátor voľného času, vychovávateľ, kultúrny, pedagogický, sociálny pracovník, a pod.). Mládežnícky vedúci riadi a organizuje mládežnícke podujatia a zodpovedá za ich uskutočnenie. U mládežníckeho vedúceho sa nevyžaduje predchádzajúca prax, projekt bude však prioritne podporovať študentov, absolventov stredných a vysokých škôl pedagogických odborov, prípadne príbuzných odborov.

Pracovník s mládežou je osoba nad 18 rokov, ktorá vykonáva prácu s mládežou na základe pracovno-právneho vzťahu, napríklad pedagogický a odborný zamestnanec v školských výchovno-vzdelávacích zariadeniach a pracovník s mládežou na úrovni miest, obcí, regionálnych centier mládeže a komunitných centier, prípadne pracovník centra voľného času. Pracovník s mládežou pripravuje alebo organizuje podujatie v oblasti práce s mládežou, má spôsobilosť na právne úkony a je v pracovno-právnom vzťahu s inštitúciou, ktorá pripravuje a realizuje aktivity pre deti a mládež.

Sekundárna cieľová skupina

Túto skupinu predstavuje mládež vo veku od 7 do 24 rokov. Projekt sa bude špecificky zameriavať aj na neorganizovanú mládež a vytvárať tak podmienky pre ich zapojenie do aktivít organizovaných v rámci Národného projektu PRAKTIK.

Štartér, Rabaka, Zaži-to

Vzdelávací program Svet je rôznorodý sa skladá z troch častí, a to oddelenej vstupnej prípravy (*Štartér*) a spoločnej, teoreticko-praktickej prípravy (*Rabaka*). Následne sa skupina účastníkov vzdelávaní podieľa na príprave a realizácii tábora (*Zaži-to*), na ktorom si prakticky vyskúšajú vedomosti a zručnosti získané počas Rabaky. Úspešným absolventom vzdelávacích aktivít budú vydané osvedčenia o absolvovaní akreditovaného vzdelávania v oblasti špecializovaných činností práce s mládežou.

Posledná aktivita bude zameraná na praktické overenie nadobudnutých zručností pracovníkov s mládežou a mládežníckych vedúcich na absolvovaných vzdelávaníach. Realizáciou krátkodobých a dlhodobých aktivít sa zároveň overia možnosti využitia zážitkového učenia pri práci s mládežou v téme Svet je rôznorodý. Prostredníctvom krátkodobých aktivít na dopravných ihriskách sa podporí výchova bezpečnosti pri cestnej premávke a mládež sa tak pripraví na samostatný pohyb v cestnej premávke či už ako chodci, cyklisti a budúci vodiči motorových vozidiel.

Náplňou dlhodobých aktivít je organizácia zážitkových tematických táborov *Zaži-to* v téme Svet je rôznorodý. Vyškolení pracovníci s mládežou a mládežnícki vedúci pripravujú bohatý a zaujímavý program pre mladých ľudí s cieľom rozvíjať zručnosti, ktoré ich následne lepšie pripravujú na prechod zo školy do zamestnania, či konkurenciu na trhu práce.

Národný projekt PRAKTIK svojim vznikom:

- podporí systém neformálneho vzdelávania mládeže,
- zvýši a inovuje kvalitu ďalšieho vzdelávania pracovníkov s mládežou a mládežníckych vedúcich,
- vytvorí lepšiu priechodnosť medzi formálnym a neformálnym vzdelávaním,
- svojou kreativitou splní požiadavku modernej vedomostnej spoločnosti a tým zvýši záujem mládeže o zážitkové učenie.

Vzhľadom na skutočnosť, že mladí ľudia v Prešovskom žijú v multikultúrnom prostredí rôznych národností a etník, medzi marginálnymi skupinami potrebujú na sebe „pracovať“ – vychovávať a vzdelávať sa v tolerancii vzájomného spolunažívania. A práve realizácia Národného projektu PRAKTIK ponúka jedinečnú príležitosť, aby skutočne platilo, že „Každý iný – všetci rovní“, alebo „Svoje si vážime, cudzie nehaňme“. Iba tak máme šancu vzájomne sa obohatiť a zistiť, že nie len Svet je rôznorodý, ale aj prostredie, v ktorom žijeme.



Každý iný – všetci rovní... / Autor Ján Smatana

2.3 Expertná činnosť a metodiky

ŠTARTÉR ako vstupný vzdelávací program

Tvorbe vstupného vzdelávacieho programu *Štartér* predchádzalo vytvorenie dvoch expertných skupín, v ktorých sa skĺbila profesionalita, odborné poznatky a ľudský prístup. Vybraní experti počas štyroch mesiacov absolvovali pracovné cesty s cieľom identifikovať príklady dobrej praxe a kvalitných know-how vzdelávacích programov, aj na základe ktorých vyprofilovali hlavné témy potrebné pre získanie požadovaných kompetencií absolventov vzdelávania Národného projektu PRAKTIK.

- Mládežnícky vedúci absolvuje 30 hodinový vstupný vzdelávací program zameraný na získanie základných kompetencií pri organizovaní krátkodobých a dlhodobých zážitkových aktivít pre deti a mládež. Účastník vzdelávania bude schopný definovať ciele vzdelávacieho programu za pomoci vhodných motivačných faktorov v závislosti od špecifických charakteristík skupiny účastníkov. Prostredníctvom zážitkových aktivít sprostredkuje nové poznatky v tematických oblastiach.

Účastník vstupného programu pre vzdelávanie mládežníckych vedúcich nadobudne zručnosti, vďaka ktorým bude schopný odhaliť a vyhnúť sa možným rizikám pri realizácii aktivít pre deti a mládež. Vzdelávací plán pre mládežníckych vedúcich je súborom vzdelávacích tém, ktoré sa prelínajú a spoločne vytvárajú kvalitný vzdelávací program. Účastník získa znalosti z oblasti projektovania aktivít, komunikácie, tímovej spolupráce, motivácie, formálneho a neformálneho vzdelávania a zážitkovej pedagogiky, praktickej realizácie aktivít pre deti a mládež, spätnej väzby, bezpečnosti pri realizovaní programov pre deti a mládež.

Kedže dopravná výchova je priezrová téma Národného projektu PRAKTIK, je zakomponovaná v praktickom overení pri mládežníckych vedúcich, ktorí budú mať priestor pre realizovanie krátkodobej aktivity s deťmi rôznej vekovej skupiny. A práve po absolvovaní 3-dňového vstupného vzdelávania si účastníci svoje nadobudnuté vedomosti overia v praxi prostredníctvom prípravy, realizácie a vyhodnotenia tejto krátkodobej aktivity pre skupinu približne dvadsiatich detí. Cieľom aktivity bude zhodnotiť nadobudnuté znalosti z absolvovaného vzdelávania. Tieto aktivity budú spĺňať kritérium atraktivity, interaktívneho, inovatívneho a zážitkového učenia. Nevyhnutnosť tejto výchovy je odrazom súčasného stavu spoločnosti. Samotný výber vzdelávacej aktivity, metód pre praktické overenie je však v kompetencii účastníkov.

- Pracovníci s mládežou, ktorí aktívne pôsobia v oblasti práce s deťmi a mládežou a majú snahu rozšíriť si svoje kompetenčné zručnosti, môžu tak urobiť počas nášho dvojdnového vzdelávania. Vzdelávací program pre profesionálnych pracovníkov s mládežou je zameraný na používanie rôznych prístupov odovzdávania skúseností mladým ľuďom, aktívnych v oblasti práce s mládežou. Či už koučing, mentoring alebo supervízia.

Úspešní absolventi získajú praktické zručnosti ako využívať inovatívne spôsoby zážitkového učenia v práci s mládežou a uplatniť ich v prioritných tematických oblastiach. Pracovníci s mládežou si nadobudnuté zručnosti overia počas druhej časti vzdelávacieho programu Národného projektu PRAKTIK nazvaného Rabaka, v ktorom už budú pokračovať vo vopred vytvorených dvojiciach, ktorých vytvorenie má za cieľ prenos kľúčových zručností.

Garantmi pre vstupný vzdelávací program sa stali PhDr. Iveta Žeravíková, PhD. (garant pre program Mládežnícky vedúci) a p. Mgr. Andrej Gliganič (garant pre program Pracovník s mládežou), ktorí disponujú dlhoročnými profesionálnymi zručnosťami z prostredia neformálneho vzdelávania a zážitkového učenia.

RABAKA a ZAŽI-TO

Akreditovaný vzdelávací program *Svet je rôznorodý*, ktorý je zložený z častí *Rabaka a Zaži-to* vytvorili členovia expertnej skupiny. Skupinu tvorili šiesti odborníci z rôznych vybraných inštitúcií a oblastí s niekoľkoročnými profesionálnymi skúsenosťami. Úlohou expertov bolo vytvoriť podklady k vzdelávaciemu programu, pozostávajúceho z dvoch na seba nadväzujúcich vzdelávaní v dĺžke 110 hodín. Prvou časťou je 6-dňové školenie prezenčnej formy (50 hodín) pod názvom *Rabaka*, teoretická, praktická a obsahová príprava na realizáciu a vyhodnotenie programov pre deti a mládež. Záverečné vzdelávanie je praktickým overením kompetencií v rámci realizácie táborov zážitkového učenia, pod názvom *Zaži-to* (60 hodín), ktoré má 7-dňové trvanie.

Členovia expertnej skupiny sa zúčastnili tuzemských a zahraničných pracovných ciest, ktoré boli spojené s návštevou inštitúcií a organizácií, ponúkajúce programy zážitkového učenia v oblasti podpory a rozvoja výchovy k občianstvu a multikulturalite. Cieľom pracovných ciest bolo zmapovať a porovnať existujúce modely spracovania tém inými inštitúciami a identifikovať príklady dobrej praxe.

Expertí pracovnej skupiny absolvovali taktiež pracovné cesty v mimovládnych organizáciách pôsobiach na Slovensku – Ľudia proti rasizmu, Bratislava, Domka – Združenie saleziánskej mládeže, Bardejov, Nadácia Milana Šimečku, Bratislava, Gréckokatolícke formačné centrum pre Rómov, Čičava, o.z. Horúci tím, Čičava, TANDEM, n.o., Dunajská Streda.

V rámci zahraničných pracovných ciest navštívili odborníci organizácie v Českej republike (NESEHNUTÍ – NEzávislé Sociálne Ekologické Hnutí, svoboda – zodpovednosť – angažovanosť, Brno⁶, Multikulturní centrum, Praha⁷) a Rakúsku (Interkulturelles Zentrum, Viedeň⁸).

Vzdelávací modul *Rabaka* tvoria okrem vzdelávacích blokov zameraných na rozvoj sociálnych zručností (komunikácia, spätná väzba, motivácia, tímová práca, riešenie konfliktov) témy:

- **Kultúra**

Cieľom vzdelávacieho bloku je osvojiť si vedomosti o podstate a koreňoch rôznorodých foriem predsudkov, netolerancie a neznášanlivosti voči iným kultúram v spoločnosti.

- **Náboženstvo**

Blok kladie dôraz na rozvoj myslenia, rozhodovania sa, správania sa a konania podporujúceho náboženskú toleranciu a slobodu, schopnosť viesť náboženský dialóg a dialóg s ostatnou spoločnosťou, a uznanie práva vykonávať náboženské slávenie.

- **Súčasná podoba kultúry: zvyky a sviatky – cesta dialógu medzi kultúrami**

Téma oboznamuje so súčasnými podobami kultúry odzrkadľujúcimi sa vo zvykoch a sviatkoch danej spoločnosti.

- **Zvyky a slávenia v našej spoločnosti**

Cieľom zakomponovania tradičných poznatkov je spoznať bližšie svoju krajinu a uvedomiť si hodnotu vlastnej krajiny prostredníctvom prípravy prezentácie.

⁶ Cieľom aktivít tejto organizácie je ukázať, že zmena spoločnosti, ktorá je založená na rešpekte k ľuďom, zvieratám i prírode je možná a musí vychádzať zdola. Preto hnutie podporuje aktívnych ľudí, ktorí sa zaujímajú o dianie okolo seba, a ktorí považujú zodpovednosť za život na našej planéte za neoddeliteľnú súčasť svojej slobody.

⁷ Občianske združenie, ktoré informuje širokú verejnosť a odborníkov o súžití etník v ČR a iných častiach sveta. Realizuje vzdelávacie, kultúrne a informačné aktivity. Pre deti, študentov, učiteľov pripravuje tvorivé dielne, kurzy, medzinárodné semináre, diskusie, filmové a literárne večery, internetové stránky o migrácii či multikultúrne knihovníctvo.

⁸ Inštitúcia existujúca už 25 rokov rozvíja vzťahy medzi ľuďmi z rôznych kultúr. Realizuje medzikultúrne vzdelávanie, medzinárodnú prácu s mládežou a cezhraničnú spoluprácu medzi školami.

- **Neznášanlivosť verus tolerancia**

Zámerom je porozumieť špecifikám neznášanlivosti a intolerancie v dnešnej spoločnosti prostredníctvom stotožnenia sa s hodnotami základných ľudských práv a slobôd.

- **Xenofóbia**

Blok je obsahovo zameraný na osvojenie si vedomostí a uvedomenie si súvislostí medzi rôznymi formami neznášanlivosti a intolerancie.

- **Rasizmus**

Podáva prehľad o súčasných podobách extrémizmu zvlášť pravicového v historickom kontexte nacizmu, fašizmu, holokaustu vrátane rómskeho, prejavov neonacizmu a osvienčimskej lži s osobitným dôrazom na zločiny z nenávisťi (hate crime), zločiny proti ľudskosti, extrémizmu a nenávisťnú reč (hate speech).

- **Tolerancia**

Cieľom je porozumieť situácii, ako sa cítia ľudia, ak sú netolerovaní kvôli svojej odlišnosti od iných. Na druhej strane je zámerom poukázať akú argumentačnú stratégiu volia tí, ktorí sú odmietaní a tí, ktorí odmietajú.

- **Znášanlivosť**

Obsahové zameranie je na uvedomenie si hodnoty a odbúranie diskriminácie, neznášanlivosti kvôli etnicite, veku, zdravotnému postihnutiu, náboženskej príslušnosti.

- **Akceptácia inakosti**

Poukazuje, že voči sebe sú ľudia oveľa menej kritickejší ako voči ostatným/iným. Na druhej strane je blok zameraný na posilnenie procesu spolupráce, argumentácie, obhájenie svojho názoru, prejavenie svojej preferencie a zvládnutie odmietnutia v kritickej situácii.

Účastníci prostredníctvom ďalšieho vzdelávacieho bloku „*Zostavenie programu na Zaži-to*“ získajú informácie o realizácii táborov (platnej legislatíve). Ďalej budú oboznámení o vytvorení vhodnej dramaturgie na realizáciu tábora pre zvolenú cieľovú skupinu s prioritnou témou multikulturalizmus a participácia. Cieľom je príprava programu na vzdelávanie Zaži-to, ktoré bude následne realizované po ukončení vzdelávania Rabaka. Realizácia zážitkového tábora Zaži-to bude skúškou, kde si mládežnícki vedúci môžu v praxi overiť nadobudnuté kompetencie počas Rabaka. A prostredníctvom cielenej spätnej väzby lektorov rozvíjať a posilňovať ďalej svoje zručnosti a kompetencie. Počas prípravy, realizácie a vyhodnotenia programu Zaži-to budú účastníci zvyšovať svoje znalosti v odborných témach: tímová spolupráca, komunikácia a prezentácia, spätná väzba, práca s rizikom a dramaturgia a realizácia zážitkových programov. Program tábora Zaži-to bude reflektovať odborné témy: akceptácia inakosti, znášanlivosť, tolerancia, rasizmus, neznášanlivosť verus tolerancia, xenofóbia.

Absolvent vzdelávacieho programu Svet je rôznorodý nadobudne:

- posilnenie a prehĺbenie kľúčových komunikačných, kultúrnych, sociálnych, občianskych kompetencií, potrebných pre prácu s mládežou prostredníctvom neformálneho vzdelávania,
- poznatky z oblasti princípov efektívnej verbálnej a neverbálnej komunikácie,
- vedomosti o budovaní a vedení tímu, rozdielnym náhľadom na rôznorodosť skupín a tímov,
- znalosti zvládať skupinovú dynamiku vrátane problémových situácií,
- schopnosť ako pracovať s motiváciou mladých ľudí vo svojom okolí k aktívnemu životnému postoju založenému na tolerancii a znášanlivosti,

- skúseností s vytvorením prostredia pre aktívnu prácu s vlastnými predsudkami,
- informácie ako aplikovať zážitkové metódy práce zamerané na rozvoj citlivosti tolerance na základoch sociálnej, náboženskej, etnickej, národnostnej alebo vekovej odlišnosti prípadne zdravotnom postihnutí pre spoločnosť,
- zručnosť v poskytovaní spätnej väzby, rozdiel medzi spätnou väzbou a kritikou,
- prezentačné techniky pre rôzne cieľové skupiny,
- spôsoby pomenovania konfliktu, jeho eliminácie a riešenia.

Garantom tematického vzdelávacieho programu Svet je rôznorodý je p. doc. PhDr. ThDr. Daniel Slivka, PhD., ktorý okrem pôsobenia na akademickej pôde a vo vedeckej sfére má dlhoročnú prax aj v oblasti práce s mládežníckymi vedúcimi a pracovníkmi s mládežou. V rámci občianskeho združenia Slovenský skauting, ktoré patrí medzi najväčšie a najaktívnejšie organizácie pre deti a mládež na Slovensku pôsobí ako člen Náčelníctva, orgánu, ktorý riadi organizáciu v období medzi Snemom, ako najvyšším orgánom. Má bohaté skúsenosti s neformálnym vzdelávaním, organizovaním voľnočasových aktivít pre deti a mládež na regionálnej a národnej úrovni. Bol frekventantom vzdelávacieho projektu Nadácie Milana Šimečku „S Kompasitom po Slovensku“ – neformálne vzdelávanie detí a mládeže v oblasti ľudských práv. Pôsobí ako hlavný riešiteľ vedeckého projektu Prešovskej univerzity pod názvom Multikultúrna edukácia ako základné východisko eliminácie neznášanlivosti a xenofóbie v kontexte celoživotného vzdelávania pracovníkov základných a stredných škôl, ktorý sa realizuje za finančnej podpory Kultúrnej a edukačnej grantovej agentúry MŠVVaŠ SR.

Prečo Národný projekt PRAKTIK

Z aktuálnych výskumov⁹ vyplýva, že v centrách voľného času, v kontexte spolupráce s dobrovoľníkmi je prenos skúseností medzi pracovníkmi s mládežou a mládežníckymi vedúcimi málo kontinuálny. Pracovníci s mládežou disponujú nedostatočnými kompetenciami v oblasti koučingu, mentoringu a supervízie, ktoré sú základom pre odovzdávanie skúseností mladým ľuďom – dobrovoľníkom alebo pre vedenie skupín neorganizovanej mládeže. Zároveň dlhodobo absentuje systém na získanie praktických zručností pri práci s mládežou, ktorý by poskytol aj dobrovoľníkom praktické skúsenosti a osobnú podporu pri ich získavaní. Sú to organizačné zručnosti, riešenie bezpečnosti a ochrany detí a mládeže a komplexné logistické zabezpečenie aktivity, ktoré si mládežnícki vedúci nemajú kde overiť. A práve preto NP PRAKTIK priamo nadväzuje na aktuálne potreby v oblasti práce s mládežou.



Ruky držiace zemeguľu / Zdroj: Alldonemonkey

⁹ <http://www.uips.sk/vyskum-v-oblasti-mladeze/>

3 KAPITOLA

3.1 Tematické centrum mládeže pre Prešovský kraj a jeho úloha

Tematické centrum mládeže (TCM) pre Prešovský kraj vzniklo v rámci NP PRAKTIK, ako jedno zo siedmich regionálnych tematických centier.

TCM pre Prešovský kraj v prioritnej téme *Svet je rôznorodý* rozvíja aktivity v oblasti podpory a rozvoja výchovy k občianstvu a multikulturalite prostredníctvom zážitkových aktivít pre deti a mládež.

Úlohou TCM je:

- oslovovať organizácie pracujúce s mládežou, ktoré sa priamo zapájajú do realizácie Národného projektu PRAKTIK,
- poskytovať odbornú a poradenskú pomoc pracovníkom s mládežou v rozličných témach spojených s neformálnym vzdelávaním mládeže,
- byť zdrojom informácií o grantových výzvach a realizovaných projektoch v oblasti práce s mládežou.

TCM zabezpečuje resp. poskytuje:

- na úrovni Národného projektu PRAKTIK vzdelávacie aktivity v prioritnej téme,
- na regionálnej úrovni informácie o vzdelávacích aktivitách ostatných TCM,
- servis regionálnej samosprávy v oblasti práce s mládežou v súlade s legislatívou a Programovým vyhlásením vlády a tvorí, realizuje a rozvíja inkluzívny prístup v práci s mládežou v regióne,
- podporu, poradenstvo a konzultácie k štátnym programom a projektom v oblasti práce s mládežou,
- mapuje a zbiera informácie o potrebách cieľových skupín (prioritne v súvislosti so vzdelávaním, zamestnanosťou, podporou podnikavosti a inovácie a podobne).

TCM slúži širokej verejnosti, inštitúciám pôsobiacim v oblasti mládežníckej politiky, školám a samotnej mládeži.



Zloženie tímu Tematického centra mládeže pre Prešovský kraj
Ľuboš Marcinek, Lenka Čuchtová, Viliam Kolcun, Vladimír Kuba, Ján Smatana (sprava doľava) / Autor Dagmar Verešpejová

Zoznam zdrojov použitej literatúry

1. Prešovský samosprávny kraj
<http://www.po-kraj.sk/sk/fakty/zakladne-informacie/>
2. Zákon č.282/2008 Z.z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č.131/2002 Z.z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
3. Rada mládeže Žilinského kraja. Ide o viac... Prezentačná príručka o založení, poslaní a úlohách mestského mládežníckeho parlamentu. 2008.
4. Rada mládeže Žilinského kraja. Ide o viac... Prezentačná príručka o založení, poslaní a úlohách miestnej rady mládeže. 2008.
5. Štatistický úrad Slovenskej republiky. Obyvateľstvo v Slovenskej republike a krajoch SR. Vybrané výsledky sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011.
<http://portal.statistics.sk/files/obyvatelstvo-slovenskej-republike-krajoch-sr.pdf>
6. Štatistický úrad Slovenskej republiky
<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=52208>

Názov: **Svet je rôznorodý**
Podpora a rozvoj výchovy k občianstvu a multikulturalite cez zážitok

Autor: **Mgr. Ľuboš Marcinek**

Fotografie: **archív autora**

Jazyková korektúra: **IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže**

Vydavateľ: **IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže**

Grafika a tlač: **G&H studio, s.r.o.**

Rok vydania: **2015**

Náklad: **500 ks**

ISBN: **9788080721602**

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže

je príspevková organizácia priamo riadená Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR. Pripravuje a riadi množstvo zaujímavých programov a projektov pre mladých ľudí, pracovníkov s mládežou a ľudí zodpovedných za mládežnícku politiku. Snaží sa o to, aby mladí ľudia poznali svoje možnosti, boli aktívni a pracovali na sebe tak, aby boli raz úspešní a uplatnili sa na trhu práce. IUVENTA vychováva mládež k ľudským právam, podporuje rozvoj dobrovoľníctva, vzdelávacie programy a tiež mladé talenty.

IUVENTA je realizátorom národných projektov v oblasti práce s mládežou KomPrax – Kompetencie pre prax a PRAKTIK – Praktické zručnosti cez neformálne vzdelávanie v práci s mládežou, ktoré sú podporené z Európskeho sociálneho fondu. Zároveň administruje Programy pre mládež na roky 2014 – 2020 MŠVVaŠ SR, je národnou agentúrou Programu EÚ Erasmus+ pre oblasť mládeže a športu a národným partnerom európskej informačnej siete pre mládež Eurodesk.

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže
Búdková 2
SK-811 04 Bratislava 1
e-mail: iuventa@iuventa.sk
web: www.iuventa.sk
www.facebook.com/iuventa

Tematické centrum mládeže pre Prešovský kraj
Čapajeva 9
SK-080 01 Prešov



MINISTERSTVO ŠKOLSTVA,
VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

